

Nitel Araştırmalarda Düşünümsellik ve Araştırmacının Konumu ¹

Zeynep TURHAN ²

Başvuru Tarihi: 23.03.2024

Kabul Tarihi: 04.10.2024

Makale Türü: Derleme

Öz

Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan yansıtıcılık düşünümsellik ve yansıtma notları nitel veri toplama ve analiz süreçlerindeki güvenilirlik ve geçerlilik için önemlidir. Farklı disiplinlerde başvuru düşünümsellik çalışmaları nitel verilerin anlam oluşturmada ve bilgi iddialarındaki rolünde önemli bir yer tutmaktadır. Araştırmacının veri toplama ve analiz süreçlerinde kendi bakış açılarıyla yüzleşmesi, öznel ve bireysel özellikleri ortaya çıkarmasını içeren yansıtma düşünümsellik çalışmaları güvenilirlik ve geçerlilik açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu makale, bir araştırmacının kişisel değerleri, tutumları ve konu seçimindeki etkisi gibi bireysel faktörlerin ve motivasyonların incelendiği düşünümsellik sürecinin, araştırmayı nasıl daha zengin ve daha güvenilir hale getirdiğini göstermeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, tematik analiz çalışmaları üzerine odaklanan bir nitel araştırmacının deneyimlerini sunarak, örnek uygulamalar gösterilmektedir. Bu makale, düşünümsellik notlarının nitel araştırmalardaki güvenilirlik ve geçerlilik süreçleri için taşıdığı öneme odaklanarak, düşünümselliği uygulama sürecinde ortaya çıkan belirli sorunlara da vurgu yaparak, düşünümsellik notlarının veri analizi ve toplama süreçlerinde nasıl uygulanabileceğini tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Düşünümsellik, Güvenirlilik, Geçerlilik, Konumsallık, Nitel Araştırmalar

Atıf: Turhan, Z. (2024). Nitel araştırmalarda düşünümsellik ve araştırmacının konumu. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(4), 1499-1516.

¹ Bu çalışma etik kurul izin belgesi gerektirmemektedir.

² Bartın Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, zynp18030387@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5343-9442

Reflexivity and Researcher's Positionality in Qualitative Research

Zeynep TURHAN³

Submitted by: 23.03.2024

Accepted by: 04.10.2024

Article Type: Review

Abstract

Reflexivity and reflective notes, commonly used in qualitative research, are important for the reliability and validity of data collection and analysis processes. Reflection notes and reflexivity studies applied in different disciplines hold a significant place in making sense of qualitative data and in knowledge claims. Facing one's perspective in data collection and analysis processes, which involves revealing subjective characteristics, plays a critical role in reliability and validity. This article aims to demonstrate how the reflexivity process—where a researcher's personal values, attitudes, and the influence of these factors on topic selection are examined—contributes to making the research richer and more credible. Additionally, by presenting the experiences of a qualitative researcher focusing on thematic analysis studies, sample applications are shown. This article discusses how reflective notes can be applied in data analysis and collection processes, focusing on the importance of reflective notes for the reliability and validity processes in qualitative research and emphasizing specific issues that arise during the application of reflexivity.

Keywords: Reliability, Validity, Qualitative Research, Reflexivity, Positionality

³ Bartın University, Faculty of Health Sciences, Department of Social Work, zynp18030387@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5343-9442

Giriş

Kültürleşme, göç ve toplumsal çalkantı gibi faktörler, dünya genelinde çok kültürlü toplumların ortaya çıkmasına yol açmış ve bu nedenle giderek daha çeşitlenen toplumların sağlık ve sosyal sorunların çözümlenmesi ihtiyaçları, nitel araştırmanın değerini ve kullanım alanlarını artırmıştır (Baez 2002; Bover 2013; Darawsheh 2014; Probst 2015). Son yıllarda, nicel araştırma, güvenilir ve geçerli verilerin nihai kaynağı olarak kabul edilmemekte ve sağlık ve sosyal sorunlarla ilgili bireylerin deneyimlerinin derinlemesine keşfetmek için yeterli olmadığı vurgulanmaktadır (Green ve Thorogood, 2004; Jamieson, Govaart ve Pownall, 2023; Olmos-Vega vd., 2023). Hem nicel hem de nitel teknikleri içeren karma araştırma yöntemi bulguların inandırıcılığını ve geçerliliğini artırmak amacıyla düşünümsellik kullanılmaktadır (Green ve Thorogood, 2004). Nitel araştırma tekniklerinin kullanım alanlarının artması, bu tür çalışmaların kalitesini artırmak için belirli kriterlerin ve stratejilerin geliştirilmesini sağlamıştır (Zitomer ve Goodwin, 2014, s. 193). Örneğin, nitel araştırmanın güvenilirlik ve geçerliliğini artıran stratejileri arasında düşünümsellik uygun bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir. Diğer stratejiler arasında, uzun süreli etkileşim ve sürekli gözlem, çeşitleme (çoklu araçların kullanılması), akran bilgilendirmesi, olumsuz durum analizi, referans yeterliliği, üye kontrolü yer almaktadır (Freysteinson vd., 2013; Houghton vd., 2013). Düşünümsellik, güvenilirlik ve geçerlilik kriterlerini belirlemede kullanılarak bulguların inandırıcılığını artırmayı hedeflenmektedir (Bover, 2013; Houghton vd., 2013)

Düşünümsellik kavramı, araştırmacının kendi konumunu, önyargılarını, tutumlarını ve deneyimlerini dikkate alarak, bu kişisel faktörlerin araştırma süreci üzerindeki etkilerini incelemesidir (Gough 2017; Hsiung 2008). Bu, araştırmacının sadece araştırma konusunu değil, aynı zamanda kendi rolünü ve etkisini de sorgulamasını ve bu sürecin bir parçası olarak değerlendirmesini içerir. Türkçe'de "düşünümsellik" kavramının farklı çevirileri de kullanılmaktadır. Örneğin, özdeşünümsellik, araştırmacının kendi üzerine düşünmesini ve kendi süreçlerini analiz etmesini vurgular. Özdeşünüm, araştırmacının kendi düşüncelerini ve etkilerini sorgulamasını ifade eder. Yansıtıcılık ise araştırmacının kendi eylemlerini ve düşüncelerini değerlendirmesi anlamına gelir. Bu makalede "düşünümsellik" kavramının seçilme nedeni, araştırmacının kendi deneyimlerini, önyargılarını ve tutumlarını derinlemesine anlamasının araştırma sürecine katkısını vurgulamaktır.

Düşünümselliğin nitel araştırmanın kalitesine olan etkileri ve araştırmanın güvenilirliğini artırmak için nasıl bir strateji olarak işlev görebileceği konusundaki çalışmaların uluslararası yayınlarda sayıca arttığı gözlemlenmiştir. Bu konulardan herhangi birini ele almaya çalışan araştırmacılar, gerçek uygulamalardan yararlanarak pratik ve yeterli teorik bilgiler sunmaya çalışmıştır. Özellikle, araştırmacıların öznellikleriyle nasıl çalışabilecekleri ve inandırıcı bulgular elde etmek için düşünümselliği nasıl kullanabilecekleri konusunda Türkçe literatürde yeterince çalışma bulunmadığı gözlemlenmiştir. Türkçe literatürdeki bu eksikliği gidermek ve düşünümselliğin daha iyi anlaşılması ve uygulanabilirliğine destek olmak için bu makale şu başlıklardan oluşmaktadır: (a) Düşünümselliğin hedefleri, (b) düşünümselliğin boyutları ve uygulamaları ve (c) erişilmesi zor gruplarda düşünümsellik örneği.

Literatür Taraması

Nicel yöntemin nesnellik iddiasına kıyasla, nitel araştırmalar genellikle izlenimci, anekdot niteliğinde ve araştırmacının önyargılarından etkilenmiş olma risklerini barındırmaktadır (Buckner, 2005, s. 59). Bu önyargıları en aza indirmek için verilerin öznel yorumu ve araştırmacının odak eleştirileri, araştırmacının rolünün daha yakından incelenmesi gerektiği şeklindedir (Patnaik 2013, s. 100). Nitel araştırmanın karmaşık doğası göz önüne alındığında, kariyerinin başlarında olan araştırmacıların ilk çalışmalarında düşünümselliği

sağlamada biraz endişe duyabilirler. Literatürde yönergeler olmasına rağmen, paradigmanın yorumlaması süreçlerinde nasıl ilerlemeleri gerektiğine dair kesin bir formül ya da rehber bulunmamaktadır. Veri toplama ve analiz süreçlerinde araştırmacının bir "araç" olduğunu savunan nitel araştırmaya desenlerinde, yansıtma notlarının tutulması esastır (Glesne, 1999; Russell vd., 2002). Uzmanlar, yansıtma notlarının derinlemesine tutulmasıyla, araştırmacıların veri analizi süreçlerinde düşüncelerinin ve duygularının neyi görmelerine izin verdiğini veya engellediğini fark edebileceklerini iddia etmektedir (Russell ve Kelly, 2002). Bu düşünümsellik, incelenen fenomenin dikkatli bir şekilde düşünülmesini ve bir araştırmacının kendi varsayımlarının ve davranışlarının sorgulanacağını yollarını düşünmeyi içerir (Watt, 2015).

Nitel çalışmalar, araştırmacının çeşitli yorumlayıcı çıkarımları sosyal olarak inşa ettiği bir süreçtir. Düşünümsellik, bu veri analizindeki yorumlarını, yani araştırmacının bakış açısını, kendisine çevirmeyi gerektirir. Temelde düşünümsellik, "Neyi biliyorum?" ve "Bunu nasıl biliyorum?" sorularına cevap arama çabasıdır (Carolan, 2003, s. 8). Nicel metinler, araştırmacı ile katılımcı arasındaki karşılıklılığı azaltmaya yönelik çabalar gösterirken, nitel çalışmalar, bu öznel-ara subjektif zenginliği araştırma sürecinin merkezine koymayı amaçlamaktadır (Patnaik, 2013, s. 99). Düşünümsellik, araştırmacı olarak kim olduğumuz hakkında öz değerlendirme yapma sürecidir. Bu öz değerlendirme sürecinde öznelliklerimizin ve önyargılarımızın araştırma sürecini nasıl yönlendirdiğini ve dünya görüşümüzün yaptığımız araştırmadan nasıl etkilendiği ve tersine nasıl şekillendiğini incelemeyi içerir (Wilkinson, 1988, s. 493). Düşünümsellik, araştırmacının kendi önceki bildikleriyle ve inandıklarıyla araştırma sürecini nasıl şekillendirdiği ve ne yaptığıyla ilgilidir. Düşünümsellik, araştırmacının neden ve nasıllarını düşünmeye yönlendiren, neyi, kimi ve nasıl araştırdığımızın etkililiğini, etiğini ve değerini eleştirel olarak sorgulayan bir düşünme biçimidir (Willig 2013). Düşünümsellik süreci "araştırma süreci nedir ve ben nasıl etkiliyorum?" sorusu etrafında şekillenir (Lazard ve McAvoy, 2020, s. 177). Bu sorgulama, araştırmacının anlayışını sürekli olarak değiştirmesini ve (yeniden) inşa etmesini teşvik eden bir sürecin bir parçasıdır (Barrett, Kajamaa ve Johnston, 2020).

Düşünümsellik, gerçek araştırma sürecinden önce, sırasında ve sonrasında kendi inanç, önyargı ve değerlendirme sistemlerini bilinçli ve etkin bir şekilde kabul etmeyi ifade eder (Jamieson, Govaart ve Pownall, 2023). Bunun aksine, yansıma genellikle geriye dönük olarak yapılır ve genellikle orijinal araştırma sürecinde 'kaçırılan' detaylar hakkında bakış açılarının keşfedilmesi amaçlanır (Jamieson, Govaart ve Pownall, 2023). Dolayısıyla, düşünümsellik, tüm araştırma epistemolojileri ve metodolojileri boyunca araştırma sürecini yönlendirmede daha büyük bir potansiyele sahiptir (Lazard ve McAvoy, 2020).

Yöntem

Derleme makalesi olan bu çalışmada, literatür bilgisi taranmış ve düşünümselliğin nitel araştırmalardaki kullanımı ve güvenilirlik ve geçerlilik için önemi vurgulanmaktadır. Bu çalışma doğrudan insan ya da başka canlılarla çalışılmadığı için etik kurul belgesi bulunmamaktadır.

Nitel Araştırmalarda Düşünümselliğin Hedefleri

Bulgularda inandırıcılığı ve güvenilirliği artırmak için düşünümselliğin hedefleri genel olarak şu şekilde açıklanmaktadır: (a) özneliliğin fark edilmesi, (b) güç ilişkisinin azaltılması ve (c) araştırma öncesi öz değerlendirmelerle önyargıların azaltılması.

Öznelliğin fark edilmesi. Çoğu nitel araştırmacı, öznel deneyimlerini en iyi şekilde kullanmaya çalışarak bunu veri üretiminin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirmektedir (Finlay, 2002; Thornberg ve Charmaz, 2014). Bu araştırmacılar, öznel deneyimin araştırma sürecinden silinemeyeceğini sadece kabul edilmesi veya açıklanması gereken bir şey olarak görmekle kalmayıp, öznel deneyimleri görmezden gelmenin araştırmaya zararlı olduğuna inanmaktadırlar. Bu bakış açısına göre, bir araştırmacının etkisi nötralize edilmesi gereken bir şey değil, aksine aktif olarak veri ve sonuçları birlikte inşa etmenin bir değeri olarak görülmektedir (Finlay, 2002; Koopman, Watling ve Ladonna, 2020). Bu yönelimde, yalınlık (*reflexiveness*) araştırmacının bilgisini ve kimliklerini değerlendirmenin bir yolu olarak kabul edilmektedir. Düşünümsellik uygulamalarının en önemli faydası araştırmacının önyargılarını ve kontrolsüz varsayımlarını ortaya çıkartmaktır (Jamieson, Govaart ve Pownall, 2023). Nitel araştırmada yalınlığın merkezi rolünü oluşturan faktörler şunlardır: Nitel araştırmada yalınlığın merkezi rolünü oluşturan faktörler şunlardır: Sosyal ve siyasi etkileri dikkate alan projelerin artması ve araştırmacıların da katılımcı rolünü benimsemeleri (England, 1994; Koopman, Watling ve Ladonna, 2020).

Bu tür yaklaşımlar, araştırmacıları da katılımcıları ortak olarak gören bir dizi yöntemi içermektedir (Finlay, 2002b). Nitel araştırmalarda, araştırmacı ve katılımcılar, düşünümselliğin temel öğeleri olarak tanımlanır. Bu, katılımcıları projenin yaşam döngüsü boyunca araştırmacılarla ve kendi aralarında yansıtıcı bir diyaloga dahil etmeyi içerir. Bu çalışma araştırmacıyı verilerin yorumlarıyla yüzleştiren, değiştiren ve geliştiren bir pozisyona sokar (Smith, 1994). Sonuç olarak, araştırmalarda şeffaflığı ve yalınlığı artırmak amacıyla araştırmacıların ve katılımcıların pozisyonlarının derinlemesine incelenmesinde yansıtma notlarının kullanılması kilit rol oynar (Olmos-Vega et al., 2023, s. 243).

Nitel araştırmada güç ilişkisinin azaltılması. Mülakatı gerçekleştiren araştırmacının etnik kökeni, ırksal geçmişi, kültürel kimliği, sosyo-ekonomik statüsü, cinsiyeti ve dini inancı; örnekleme erişim, veri toplama, güç ilişkileri, ilişki kurma ve araştırma sürecini etkilemektedir (Charmaz, 2014; Liamputtong, 2007; Russell, Touchard ve Porter, 2002). Araştırmacının konumu ve kimliğinin etkileri dikkate alındığında, araştırmacının kişisel felsefi bakış açılarını, araştırma sorularını ve uygulamalarını inceleyerek ilişkilerin karmaşıklıkları ve anlamların yorumlanmasındaki sorunları yönetmek adına kendi konumunu incelemesi düşünümsellik için kilit rol oynar (Edwards, 1998; Gadd, 2004; Gunaratnam, 2003; Marcus, 1994; Opie, 1992).

Benzer bir ırksal geçmişe sahip olmak kültürel bağlamda faydalı olabilirken, ayrıcalıklı bir statüye sahip olmak bazen katılımcıların çalışmaya katılmaları konusunda endişelerini artırabilir (Liamputtong 2010). Örneğin bir araştırmacının katılımcılarla arasında bir sınıf farkı olması, verileri yorumlama sürecini etkileyebilir (Edwards, 1998). Mülakatlarda güç ilişkilerini azaltmak ve ilişki kurmayı artırmak için bazı stratejiler bulunmaktadır (Britten, 1995; Cohen vd., 2013; DeVault ve Gross, 2012; Longhurst, 2010). Örneğin, düşünümsellik, araştırma sürecinde, mülakatı yapan kişinin katılımcılarla ilişkisini fark etmesini sağlayarak olası önyargılarını azaltmasına yardımcı olur (Holloway ve Biley, 2011; Kolb, 2012; Pillow, 2003; Woodby vd., 2011).

Araştırma öncesi öz değerlendirmelerle önyargıların azaltılması. Araştırmacının önceki çalışmaları ve mesleki deneyimleri, belirli bir konu üzerinde yoğunlaşmasına yol açabilir. Bu ilgi ve yönelim, sadece araştırma değil, profesyonel çalışmalarında da içgörü kazanmasına yardımcı olur. Bu konu seçimi, sadece bir araştırma konusu olarak değil, aynı zamanda araştırma konusundaki bireylerle bağlantı kurma ve onları umutlandırma süreci olarak da değerlendirilir. Araştırmacının kendi tutumlarını, değerlerini ve önyargılarını anlaması, araştırmaya derinlemesine bir anlayış kazandırırken, odak noktasının araştırma ve katılımcılar üzerinde kalmasını sağlar. Ayrıca, araştırma sürecinde kendini konumlandırarak, okuyucunun analizlere ve bulgulara nasıl eriştiğine dair bakış açısını anlamasını kolaylaştırır (Mason-Bish 2019; Patnaik 2013).

Saha araştırmasına geçmeden önce gerçekleştirilen literatür taramasında, araştırmacının kendi iç sesleriyle de sürekli eleştirel bir etkileşim olmalıdır çünkü bu iç konuşmalar araştırma sorularının oluşmasını sağlayacaktır. Önemli olan, literatür taramasına refleksif bir yaklaşımın, bir araştırmacı olarak kendi önyargılarına ve varsayımlarına dikkat etmesi ve seçilen kanıtların kaynağını eleştirel bir şekilde değerlendirmeye hazır olması gerektiğidir. Yani, hangi araştırmacılardan alıntı yapıldığı, hangi araştırmacıların güvenilir olduğu gibi konulara odaklanmalıdır. Araştırmacılar en iyi ve en uygun mevcut kanıtları seçmelidir. Düşünümsellik, bu karmaşık konulara daha düşünceli bir yaklaşım sağlayarak, araştırmacıların kimin, neyi ve nasıl seçtiklerine ve ardından destekleyici kanıt olarak nasıl alıntı yaptıklarına dikkat etmesini sağlar (Jamieson, Govaart ve Pownall, 2023).

Düşünümselliğin Boyutları ve Uygulamaları

Düşünümsellik, araştırmacının sadece bir fenomeni dışarıdan gözlemleyen biri değil, bilgi oluşturma sürecinde aktif bir katılımcı olarak rolünü kabul eder. Bu bağlamda, yansıtıcı notlar içsel düşünce veya öz farkındalık sürecinden öteye geçerek, mülakat gibi teknik araştırma becerilerinin epistemolojik temellerinin incelenmesini de gerektirir (P. Hsiung 2008). Bazı araştırmacılar düşünümsellik boyutlarını şu şekilde açıklamaktadır (1) İçe dönük düşünümsellik, (2) yöntemsel düşünümsellik veya eleştirel bir bakış açısından düşünümsellik (3) epistemolojik düşünümsellik (Patnaik 2013). Benzer şekilde, Walsh (2003) düşünümsellik uygulamalarını 4 etkileşimli boyutta değerlendirmiştir: (1) Kişisel, (2) kişiler arası, (3) yöntemsel/metodolojik ve (4) bağlamsal (*contextual*). Bu süreçleri mümkün olduğunca somut ve uygulanabilir kılmak için, her düşünümselliğin tipinin bir araştırma projesinde nasıl ortaya çıkabileceğini ve her biriyle ilgili araştırmacıların kendilerine hangi soruları sorabileceğini bilmesi gerekmektedir. Düşünümsellik, araştırmacının etkisini anlamayı sağlar ve etkili raporlamanın, araştırmacının kişisel deneyimlerini göz önünde bulundurmasını ve araştırma sürecindeki kararların ayrıntılarına dikkat etmesini mümkün kılar (Walsh 2003). Walsh'ın tipolojisi, yansıtma notlarının araştırma sürecinin tamamına yayarak yapılandırılmak okuyucuya çalışmayı şekillendiren pratikleri ve kararları keşfetmesine yardımcı olur. Düşünümselliğin boyutlarının araştırma aşmalarına göre hangi sorularla nasıl uygulanacağına Tablo-1'de açıklanmıştır. Bu sorular, araştırmanın kendi özelliklerine göre araştırmacılar tarafından yeniden düzenlenebilir. Düşünümsellik çalışmalarında, araştırmacılar bu soruları rehber olarak kullanabilirler. Bu sorular, elbette ki araştırmada tam ve kapsamlı bir düşünümsellik yaklaşımını benimsenmesini ifade etmez, ancak araştırmayı yansıtıcı bir şekilde düşünmeye başlama sürecine yardımcı olur.

Tablo 1
Düşünümsellik İlgili Örnek Sorular ve Hedefler

Düşünümsellik Boyutları	Araştırma Aşamaları	Örnek Sorular	Güvenirlilik Geçerlilik Hedefleri
Yöntemsel	Katılımcılara erişim ve ilk etkileşim	Katılımcılarla güven ve yakın ilişkiyi nasıl kurabildiniz? Bu ilişki, katılımcıların daha derin ve açık bir şekilde paylaşım yapmalarına nasıl katkı sağladı?	Araştırmacının katılımcılarla kurduğu ilişkinin, verilerin güvenilirliği üzerindeki etkisini değerlendirmek.
Kişilerarası	Veri toplama	Mülakatta sizi en çok şaşırtan durum nedir? Bu şaşkınlık, sizin önyargılarınızı veya önceden belirlediğiniz beklentilerinizi nasıl etkiledi?	Araştırmacının duygusal yanıtlarının ve önyargılarının veri toplama sürecine etkisini incelemek.
Kişisel	Veri analizi	Sizin cinsiyet, sınıf, eğitim gibi kimlikleriniz, katılımcı ile olan etkileşiminizi nasıl etkiledi? Bu etkileşim, katılımcının açıklamalarını veya davranışlarını nasıl şekillendirdi?	Araştırmacının kendi kimliklerinin, katılımcıların deneyimlerini anlamak ve yorumlamak üzerindeki etkilerini anlamak.
Bağlamsal	Veri toplama	İlişkideki güç dengeleri nasıl şekillendi? Görüşmeye katılan kişi, sizden statü olarak güçlü müydü yoksa eşit miydi?	Araştırmacının ve katılımcının arasındaki güç dinamiklerinin, toplanan verilerin doğruluğu ve anlamı üzerindeki etkilerini değerlendirmek.
Kişilerarası	Veri analizi	İlişkideki güç dengeleri katılımcının açıklamalarını etkiledi mi?	Güç ilişkilerinin analize etkilerini değerlendirmek.
Kişisel	Veri toplama	Sizin sahip olduğunuz kimlikler (cinsiyet, sosyoekonomik sınıf, kültür vb.), sizi içerde ya da dışarda konumlandırdı?	Araştırmacının kendi kimliklerinin, katılımcı ile olan ilişkisinin ve veri toplama sürecinin doğruluğunu anlamak.
Yöntemsel	Veri analizi	İçsel ve dışsal konumlandırmalar, katılımcının paylaşımlarını nasıl etkiledi?	Araştırmacının içsel ve dışsal konumlarının verilere etkisini incelemek.

Ekip çalışmalarında düşünümsellik çalışmaları. Araştırmacıları iş birliğine yönlendirmek için kullanılacak bir egzersiz, takım- düşünümsellik tartışma süreci olarak adlandırılabilir (Olmos-Vega vd., 2023). Bu egzersiz sırasında, her takım üyesi, Barry vd., (1999) tarafından önerildiği gibi kişisel düşünümsellik soruları yanıtlamak için yansıtıcı yazma faaliyetine katılır. Bu sorular şunlardır: (1) Projede deneyimin katılımıma nasıl şekil verdiği konusunda hangi yollar var? (2) Nitel araştırma ile ilgili hangi deneyimlere sahibim? (3) Nitel araştırmaya yönelik bakış açım nedir? (4) Bu projeden ne gibi sonuçlar bekliyorum? (5) Verileri analiz ederken hangi teorilere eğilimliyim? (6) Araştırmadaki payım nedir? (7) Bu araştırmadan ne elde etmeyi umuyorum? (8) Korkularım nelerdir? Ardından, tüm yanıtlar takım içinde paylaşılır ve tartışılır. Bu, her takım üyesinin araştırmadaki pozisyonunu ve bu iş birliğinin sonuçları nasıl etkileyebileceğini anlamının önemli bir yoludur. Bu sorularla çalışmanın faydasını en üst düzeye çıkarmak için araştırma sürecinin ilk aşamalarında gerçekleştirilmesi önerilmektedir (Olmos-Vega vd., 2023). Ancak, birçok konunun muhtemelen projenin tamamı boyunca düzenli olarak takım toplantılarında tartışılması gerekir.

İçe dönük (kişisel) düşünümsellik. Araştırmacının kendi deneyimsel konumunun konu, metodoloji ve temaların seçimini nasıl etkileyebileceğini anlamak amacıyla kendini bilinçli bir şekilde gözlemlemeyi içerir. Araştırmacı, olayların belgelenmesinin yanı sıra gerçekliğin ve bir olayın oluşturulmasında rol alarak hem olayların belgelenmesinde aktif konumdadır. Belirli yönleri çerçevelemeyi seçerek ve sadece olayları yansıtmamayı seçerek, araştırmacı okuyucunun bakış açısına yön verir. İçe dönük düşünümsellik, araştırmacının kendi deneyimlerini, tutumlarını ve duygularını kabul ederek, bu faktörlerin katılımcılarla olan etkileşimlerini ve veri analizini nasıl etkilediğini anlamayı sağlar. İçe dönük düşünümsellik, araştırmacının önyargıları ve tutumlarını parantez içine alarak, bu etkileri araştırma sürecinde en aza indirmek veya engellemek için gerçekleştirilir.

İçe dönük düşünümsellik notlarında, araştırmacı, her mülakattan sonra verileri analiz etmeden önce gözlemlerini, düşüncelerini ve yorumlarını yazdığı bir günlük tutar. Bu günlük, araştırmacının katılımcıya yönelik tutumlarını ve tepkilerini ham haliyle kaydetmesine olanak sağlar (Dowling 2006). Bu yansıtıcı süreç için "ön eylem parantezleme, eylem sırasında parantezleme ve eylem üzerinde parantezleme" adlı üç aşamalı bir süreç önermektedir. Ön eylem parantezleme, verileri etkileyebilecek muhtemel tutumları önceden belirleyip uygun şekilde ele alınmasını sağladığı hazırlık aşamasında gerçekleşir. Eylem sırasında parantezleme, kanıt-dayalı çalışma (mülakatlar, odak görüşmeleri vb.) sırasında ortaya çıkan verilerle ilişkilidir. Belirli yönler, araştırmacıyı daha önce düşünülmemiş şekillerde düşünmeye zorlayabilir. Eylem üzerinde parantezleme, bu yeni anlayışın sonraki kanıt-dayalı çalışmalarda kullanılmasını sağlar (Patnaik, 2013).

Yöntemsel (metodolojik) düşünümsellik. Düşünümsellik, araştırmacının araştırma ile ilişkisel olduğunu kabul ederken, yöntemsel düşünümsellik, araştırmanın yürütülmesinde standardize edilmiş prosedürlerin takip edildiğinin garanti altına alınmasıdır (Dowling 2006). Araştırmacının varsayımları ve yaklaşımları düzenli olarak izleyerek ve test edildiği süreçtir. Bu durumda yöntemsel düşünümsellik, araştırmanın etik, sosyal ve politik düşünce biçimlerini belirler ve inceler. Yöntemsel düşünümsellik hedefleri arasında, araştırmanın kapsamını ve kurumsal bağlamını belirlemek ve araştırma sağlığını güçlendirmek vardır (Patnaik 2013). Yöntemsel düşünümsellik sürecinde araştırmacının kişisel deneyimleri şu başlıklar altında incelenebilir: Araştırma izin süreçleri, katılımcılara erişim süreçleri, katılımcıların çekinceleri, gizliliğin sağlanması, katılımı teşvik uygulamaları ve etkileşimlerde araştırmacının rolü ve etkileri (Jamieson, Govaart ve Pownall, 2023). Veri toplama sürecinde düşünümsellik, özellikle katılımcıları için güçlendirici olmalıdır.

Epistemolojik düşünümsellik. Seçilen veri analiz yönteminin gerekçelendirilmesi ve öznel etkilerinin incelenmesi söz konusudur. Sadece konuyla kişisel etkileşimi varsaymak, araştırma bilgisinin güvenilirlik ve geçerliliğini destelemek ve açıklamak için yeterli değildir. Bilginin bilen kişiden ayrı olmadığını göz önünde bulundurduğumuzda, yapılan bilgi iddialarının epistemolojik temellerinin incelenmesi, araştırmacının gerçekliğini anlamının merkezindedir. Araştırmacı, araştırma sorusunun sorgulama alanını nasıl tanımladığını ve çerçevelediğini ve mevcut metodolojinin dışında nasıl incelenebileceğini keşfeder. Örneğin, araştırmada fenomenolojik yaklaşım seçilmişse bunun nedenlerinin kişisel geçmiş deneyimler veya konu seçimindeki pozisyonlar değerlendirilerek açıklanır. Düşünümsellik, birçok şekilde veri analiz aşamasına entegre edilebilir. Örneğin, önyargıları kabul etmek, araştırma sürecine daha fazla nesneliği dahil etmek için, veri analizi süreci boyunca detaylı günlük tarzında notlar tutulabilir. Alan notları, araştırma süreci boyunca kritik düşünce için kullanılabilen bir analitik araç olarak hizmet etmektedir (Jamieson, Govaart ve Pownall, 2023).

Düşünümselliğin Kullanıldığı Araştırmalardan Örnekler ve Güçlü Yönleri

Düşünümsellik, nitel araştırmalarda araştırmacının kendi etkisini, önyargılarını, düşüncelerini ve araştırma sürecine olan katkılarını sorgulayıp dikkate almasını ifade eder. Bu yaklaşım, nitel araştırmalardaki güçlü yönleri şunlardır: (1) araştırmacının kendi konumunu belirlemesi, (2) araştırma sürecinde kararların şeffaflığı, (3) katılımcıların perspektiflerine duyarlılık (4) araştırma sonuçlarının yorumlanmasında esneklik ve (5) araştırmacı-katılımcı ilişkisini yönetebilmektir.

Araştırmacının kendi konumunu belirlemesi. Bir etnografik çalışmada, araştırmacının kendi kültürel geçmişi ve sosyal kimliğinin, gözlemlendiği topluluğun davranış ve inançlarını nasıl yorumladığını nasıl etkilediği incelenmiştir (Al-Makhamreh and Hundt 2008). Düşünümsellik, araştırmacının bu etkileri açıkça tanımlamasına ve okuyucunun bu etkileri anlamasına olanak tanımıştır. Bu yaklaşım, araştırmacının önyargılarını ve bakış açılarını açıkça ortaya koyarak, verilerin daha doğru bir şekilde yorumlanmasını sağlamıştır. Ayrıca, araştırmacının kendi konumunu sorgulaması, araştırmacının etik boyutunu güçlendirmiştir.

Araştırma sürecinde kararların şeffaflığı. Bir fenomenolojik çalışmada, araştırmacı, belirli katılımcıları seçerken veya belirli soruları sormaya karar verirken hangi düşünce süreçlerinden geçtiği ile ilgili düşünümsel notlar almıştır (Pugh ve Vetere 2009). Düşünümsellik, araştırma sürecindeki kararların nasıl alındığını ve bu kararların araştırma bulgularını nasıl şekillendirdiğini açıkça göstermiş ve bu, araştırmacının güvenilirliğini artırmış ve araştırmacının nasıl bir yol izlediğini anlamayı kolaylaştırmıştır.

Katılımcıların perspektiflerine duyarlılık. Topluluk tabanlı bir araştırmada (*community-based study*), araştırmacı, kendi perspektifinin katılımcıların görüşlerini nasıl etkilediğini veya bu görüşleri nasıl şekillendirdiğini gözlemlenmiştir (Davis vd., 2020). Bu durumda, araştırmacı, katılımcıların anlatımlarına daha fazla odaklanarak, kendi görüşlerini geri plana çekmiştir. Sonuç olarak, düşünümsellik, araştırmacının katılımcıların perspektiflerine duyarlı olmasını sağlar ve araştırmacının katılımcıların sesini daha doğru bir şekilde yansıtmasını sağlar.

Araştırma sonuçlarının yorumlanmasında esneklik. Kültürlerarası bir çalışmayı içeren vaka analizinde, içeriden ve dışarıdan olma konumlarının farkında olmaya dikkat çekmiştir (Suwankhong ve Liamputtong 2015). Bu çalışmada, kültürel olarak içeriden biri olmak, araştırmacının yerel halkın günlük yaşamına katılmasına ve katılımcılarla daha yakın bir ilişki kurmasına olanak tanıyan bir güç olarak kabul edilmiştir. Araştırmacının, içerden ve dışardan olma konumlarına dikkat çeken bu örnekte, düşünümsellik notları da araştırmacıya esneklik sağlar ve sonuçların farklı perspektiflerden yorumlanabilmesini mümkün kılar. Bu, araştırmacının derinlemesine anlaşılmasına ve farklı bağlamlarda uygulanabilirliğine katkıda bulunur.

Araştırmacı-katılımcı ilişkisini yönetebilmek. Sosyal hizmet alanında yapılan bir çalışmada, Dahinden, Fischer, ve Menet (2021), katılımcılarla olan güç dinamiklerini analiz etmiş ve bu dinamiklerin araştırma bulgularını nasıl etkilediğini düşünümsellikle değerlendirmiştir. Araştırmacı-katılımcı ilişkisinin dinamiklerinin farkında olmak, araştırmacının etik bütünlüğünü korumuş ve katılımcıların güvenini kazanmayı sağlamıştır. Bu da veri toplama sürecinde, katılımcılara erişimi olumlu yönde etkilemiştir.

Sonuç olarak, düşünümsellik, nitel araştırmalarda araştırmacının kendi etkisini sürekli olarak sorgulamasını ve bu etkileri araştırma sürecinde açıkça ortaya koymasını sağlar. Bu yaklaşım, araştırmacının şeffaflığını, etik bütünlüğünü ve katılımcıların sesine olan duyarlılığı artırarak, nitel yöntemlerin gücünü pekiştirir. Düşünümselliği etkin bir şekilde kullanan araştırmalar, genellikle daha derinlemesine ve kapsamlı sonuçlara ulaşır.

Erişilmesi Zor Katılımcıları Olan Bir Araştırma Sürecindeki Düşünümsellik Örneği

Nitel araştırmalarda, araştırmacının kendi konumunu ve düşünümselliği dikkate almasının araştırma sürecine derinlik kattığını göstermek amacıyla, makale yazarının doktora tezindeki kişisel, kişilerarası, yöntemsel ve epistemolojik düşünümsellik örnekleri paylaşılmıştır. Bu bağlamda, “İngiltere’de yaşayan Türk erkeklerin aile içi şiddet olayları sonrasında katıldıkları terapötik süreçlerdeki deneyimleri” üzerine yapılan doktora tezinde kullanılan düşünümsellik stratejilerinin, özellikle hassas ve erişilmesi zor bir gruptan bilgi toplarken nasıl değerli hale geldiği örneklerle açıklanmıştır. Bu örneğin, özellikle hassas ve erişilmesi zor gruplarla çalışmayı planlayan araştırmacılar için analitik bir değerlendirmelerine yardımcı olması hedeflenmiştir. Ancak, akademik dergilere sunulan makaleler için kelime sınırlamaları nedeniyle, araştırmacıların her araştırma kararının arkasındaki ince düşünceleri ve değerlendirmelerini buradaki örnekteki kadar uzun bir şekilde paylaşabilme lüksü olmayacaktır. Bu nedenle, araştırmacının raporlanmasında, süreçteki en etkili olan kararlar ve dinamiklere odaklanmayı, kişisel, kişiler arası, yöntemsel (metodolojik) ve bağlamsal boyutlarının vurgulanması önerilmektedir (Olmos-Vega vd., 2023).

İçer döniük (kişisel) düşünümsellik. Türk bir araştırmacı olarak, araştırmacı katılımcılarla aynı ırka ve dile sahip olduğu için kendini topluluğun bir üyesi olarak tanımlamıştır. Ancak, doktora eğitimi için İngiltere’ye gelen bir öğrenci olarak, Türk toplulukları arasında geçici bir misafir gibi yaşamak, İngiltere’de uzun süredir yaşayan Türkler karşısında kendisini bir yabancı gibi hissetmesine neden olmuştur. Bu karmaşık durumda, katılımcılarla bağ kurmada ve onların deneyimlerini anlamada zorluklar söz konusu olmuştur. Kendi göç hikâyelerinden dolayı, araştırmacının kendisini onlardan uzak hissettiği anlar olmuştur çünkü araştırmacı da bir tür dışarıdan gelen statüye sahipti. Aynı zamanda, eğitimli bir kadın araştırmacı olmak, kendisinin, toplum içinde farklı bir sınıf pozisyonuna yerleştirmiştir. Bu durumlar, araştırma sürecindeki içsel çatışmaları ve araştırma konusundaki duygusal etkileşimleri anlamayı sağlamıştır. Araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliği için, araştırma öncesi ve sırasında gerçekleştirilen bu içsel düşünümsellik, katılımcılarla etkileşimde bulunma ve veri toplama süreçlerini katılımcıları daha derinlemesine anlamayı sağlamıştır.

Kültürel kimlik genellikle bireylerin ana dilini ve aile üyeleriyle ilişkilerini içerir ve bu, güç ve konumlanışı etkileyebilir (Song ve Parker, 1995); bu da güç ve konumlanış arasındaki olası etkileşimi etkileyebilir (Merriam vd., 2001). Türk kimliğim, birçok Türk faille benzer kültür ve dil özelliklerine sahip olma potansiyeli nedeniyle, araştırmacının katılımcılarla arasındaki mesafeyi azaltmıştır (Song ve Parker, 1995; Gunaratnam, 2003).

Bu araştırmadaki birçok erkek ekonomik nedenlerle Londra’ya göç etmişti. Bu göç sürecinde dil becerileri sınırlı kalan kişiler olmuştur. Örneğin, İngilizce bilmeyen veya az bilen katılımcılarla, araştırmacının Türkçe dilini biliyor olması onlarla etkili iletişim kurmasında önemli bir rol oynamıştır. Ancak, ikinci veya üçüncü nesil Türklerin Türkçe’yi iyi konuşamayabileceğinin de araştırmacı farkındaydı. Bazı katılımcılar İngiltere’de doğup büyüdüğü için Britanya kültürüne iyi entegre olmuşlardı. Bu entegrasyon, sosyal ve kültürel düşünce ve tutumlarını açıklamalarını etkileme olasılığı taşıyordu (Korteweg ve Yurdakul, 2009). Bu karmaşık durumları, araştırmacı farkındalıkla kabul etti, çünkü katılımcıların hepsinin kendisinden farklı kültürel ve sosyal görüşlere sahip olmadığını biliyordu.

İçsel ve dışsal (insider and outsider) konumların değerlendirilmesi

İçsel bir statüye sahip olmanın bir göçmen topluluğuyla çalışırken faydalı olabileceği düşünülmeyle birlikte, bu yakınlık, araştırma süreci için tehlikeler içerebilir. Örneğin, muhtemel katılımcıların aile üyelerini tanıyor olmak, kişilerin katılımlarını veya özel konularını paylaşmalarını olumsuz olarak etkileyebilir. Ancak, Londra’nın kuzeyinde yaşayan geniş Türk topluluğuna uzakta yaşamak, araştırmacının birçok Türk aileyle etkileşimde bulunmasını sınırlandırmıştı. Bu durum, birçok Türk katılımcıyla doğrudan etkileşimde bulunmasını engellediği için, bu katılımcılarla olan etkileşim dışsal/dışardan bir konumda olabileceğini

göstermiştir. Bu dışsal konum, katılımcıların araştırmaya olumlu duygularla katılmış olması söz konusudur. Dışardan bir konumda olmanın faydaları arasında, araştırmacının katılımcılara sorular sorabilmesi ve varsayımlar yapmaktan kaçınmasıdır (Hesse-Biber, 2004). Daha az varsayımla veri toplama sürecine başlanması ve katılımcılarla etkileşime geçilmiş olması, bilgiyi nesnel bir şekilde analiz etmeye izin verir (Liamputtong, 2010).

Araştırmacının cinsiyeti, bir kadın ya da erkek araştırmacı olmak, katılımcıların araştırmaya yönelik algılarını etkiler (Liamputtong, 2010; Gailey ve Prohaska, 2011). Örneğin, bazı toplum öncüleri, tanıdıkları potansiyel katılımcıların bir kadın araştırmacıyla deneyimlerini paylaşmamaları konusunda endişelenecekleri ve konuşmayacaklarını düşünmedikleri için bu kişileri araştırmaya davet etmemiştir.

İçsel ve dışsal statüsüyle ilgili varsayımlarımın, başarılı bir sonuca ulaşmada önemsiz olabilirçünkü araştırma dinamik bir süreçtir (Mullings, 1999; Dwyer ve Buckle, 2009; Belur, 2013). Hem ilişki kurma hem de güç ilişkilerini eşitleme, içsel ve dışsal statüyü taşımak karmaşık kimlikler ve deneyimlerle ilişkilidir (Song ve Parker, 1995; Thapar-Bjorkert ve Henry, 2007).

Yöntemsel düşünümsellik (katılımcılara erişim süreçleri). Türk camilerinde, toplum merkezlerinde ve derneklerde katılımcılara ulaşmaya çalışmak, araştırmanın gerekçesini açıklama sürecinde şiddet konusu toplumda tabu olduğu ve genellikle güç ve kontrol davranışlarının normleştirilebildiği için insanlara bu çalışmanın amacını anlatmak araştırmacı için çok zor olmuştur. Özellikle, bazı dini liderlerin veya toplum öncülerin, şiddette maruz kalmış kadınların erkekler hakkında adalet sistemi aracılığıyla yardım aradığı için bu kadınları suçladıkları için, şiddet uygulayan erkeklere erişim sağlamada yardımcı olmaktan kaçınmışlardır. Ancak, bu şekilde katılımcılara ulaşma süreci, insanların sorunlarını nasıl algıladıkları ve etiketledikleri konusunda birçok içgörü sağlamıştır. Ortam, dil ve etkileşimler, katılımcılara ulaşmada anahtar unsurlar oluşturmuştur. Bu karmaşık içsel ve dışsal konumuna rağmen, araştırmacı kendi etnik kökeninden faydalanmaya çalışmış ve iletişimi etkili ve net bir şekilde kurmaya yönelik çaba harcamıştır.

Veri analizi süreciyle ilgili düşünümsellik. Bazı katılımcılar, terapi oturumlarına katılmamak için dini ve kültürel geçmişlerini gerekçe gösterdiklerinde, bunu önceki şiddet davranışlarına dair gerekçelere/mazeretlere bağladılar. Erkeklerin, zaman aşımı veya diğer stratejileri uygulamama konusundaki isteksizliklerini gerekçelendirmeleri, dini inançları çerçevesinde kocalar olarak erkek egemenliği ve güçle bağlantılıydı. Araştırmacının müslüman kimliği, muhtemel katılımcıların şiddetlerini kabul etme olarak algılandığında, onların bu gerekçelerine saygılı olmak zorunda kalmıştır. Katılımcıların dini çerçevede önceki şiddet davranışlarına dair bu gerekçelerini dinlerken, onların terapi oturumlarına düzenli olarak katılmama nedenlerini anlamak zorlaşmıştır. Bu deneyimler, araştırmacının verilerini analiz etmesinde yardımcı olmuş ve erkeklerin dinleri etrafındaki deneyimlerinin terapi oturumlarına düzenli olarak katılmamak konusundaki direncinde temel faktörler olduğunu göstermesine yardımcı olmuştur.

Sınırlılıklar ve Öneriler

Nitel çalışmalarda düşünümsellik önemli bir güvenilirlik ve geçerlilik tekniği olmakla birlikte, bu tekniğin bazı sınırlılıkları vardır. Bu sınırlılıkları şu şekilde sıralayabiliriz: Özne faktörlerin etkisi, düşünümsellik notlarının uygulanmasındaki zorluklar ve veri analizinde sübjektiflik. Örneğin, araştırmacının kişisel değerleri ve tutumlarının konu seçimine olan etkisi, araştırmanın nesnelliğini azaltabilir. Bu çalışmada, araştırmacının kendi deneyimlerine dayanması, bulguların genel geçerliliğini sınırlayabilir. Düşünümsellik notlarının nitel araştırmalarda uygulanması her zaman kolay olmayabilir. Araştırmacıların bu teknikleri nasıl etkili bir şekilde kullanacaklarını öğrenmeleri zaman alabilir ve deneyim gerektirebilir. Ayrıca, düşünümsellik notları, veri analizinde öznel ve bireysel özellikleri ortaya çıkarabilir, bu da analiz sürecinde öznelliğe yol açabilir.

Gelecekteki çalışmalar için öneriler şunlar olabilir: Güvenilirlik ve geçerlilik tekniklerinin çeşitlendirilmesi, eğitim ve uygulama rehberlerinin geliştirilmesi, disiplinler arası çalışmaların teşvik edilmesi, düşünümselliğin standartlaştırılması. Örneğin, düşünümsellik notlarının yanı sıra, nitel araştırmalarda kullanılan diğer metodolojik araçlar ve teknikler de araştırma sürecine dahil edilmelidir. Bu, bulguların doğrulanabilirliğini artırabilir ve araştırmanın kapsamını genişletebilir. Düşünümsellik notlarının etkili bir şekilde nasıl kullanılacağını öğreten eğitim programları ve rehberler geliştirilmelidir. Bu, araştırmacıların güvenilirlik ve geçerlilik tekniklerini daha iyi anlamalarına ve uygulamalarına yardımcı olabilir. Ayrıca, farklı disiplinlerden araştırmacılar arasında iş birliği teşvik edilmelidir. Bu, düşünümsellik notlarının farklı alanlardaki uygulamalarını ve etkilerini daha iyi anlamaya yardımcı olabilir. Düşünümsellik notlarının standartlaştırılması ve sistematik bir şekilde uygulanması için ortak kriterler ve yönergeler geliştirilmelidir. Bu, araştırmaların karşılaştırılabilmesini artırabilir ve genel geçerliliğini destekleyebilir.

Bu sınırlılıkları ve önerileri dikkate alarak, gelecekteki nitel araştırmaların güvenilirlik ve geçerlilik açısından daha sağlam temellere oturtulması hedeflenebilir. Bu makale, düşünümsellik notlarının nitel araştırmalarda nasıl kullanılabileceğini göstererek, bu tekniklerin potansiyel faydalarını ve uygulama zorluklarını vurgulamaktadır.

Sonuç

Bu makalede, düşünümselliğin araştırmacıların kimlikleri ve konumları üzerindeki etkisi ve araştırma sürecini nasıl şekillendirdiği detaylı olarak incelenmiştir. Düşünümsellik, araştırmacının öznelliklerini ve önyargılarını araştırma sürecinde nasıl yönlendirdiğini ve dünya görüşünün araştırmayı nasıl etkilediğini anlamayı içerir. Araştırmacının önceki bilgi ve inançlarının, araştırma sürecini nasıl şekillendirdiği üzerinde durulmuştur. Düşünümsellik, araştırmanın neden ve nasıllarını düşünmeye teşvik ederken, araştırmanın etkililiğini, etiğini ve değerini eleştirel olarak sorgular.

Düşünümselliğin nitel araştırmalardaki en önemli güçlü yönlerinden biri, araştırmacının kendi önyargılarının veri toplama sürecini nasıl etkileyebileceğini ve bu önyargıların sonuçları nasıl şekillendirebileceğini daha iyi anlamasını sağlamasıdır. Ayrıca, düşünümsellik, araştırmanın geçerliliğini artırır ve araştırmacının kendi etkilerini ve bu etkilerin bulgulara nasıl yansıdığını daha iyi kavramasına yardımcı olur. Bu bağlamda, makale, nitel araştırmacılar için beş temel öneri sunmaktadır: (1) Düşünümsellik çalışmalarını yürütmek için rehber olarak örnek sorular kullanmak, (2) birden fazla yazarın yer aldığı çalışmalarda düşünümselliği iş birliği içinde gerçekleştirmek, (3) ekiplerin kararlarını ve verileri birlikte değerlendirmek için zaman ayırmak, (4) düşünümselliği kişisel, kişilerarası, metodolojik ve bağlamsal olmak üzere dört boyutta uygulamak, (5) öznel kabul ederek düşünümsellik uygulamalarını gerçekleştirmek. Gelecekteki çalışmalar için şu önerilerde bulunulabilir: Güvenilirlik ve geçerlilik tekniklerinin çeşitlendirilmesi, eğitim ve uygulama rehberlerinin geliştirilmesi, disiplinler arası çalışmaların teşvik edilmesi, düşünümselliğin standartlaştırılması.

Kaynakça

- Baez, B. (2002). Confidentiality in qualitative research: Reflections on secrets, power and agency. *Qualitative Research*, 2(1), 35–58. doi: 10.1177/1468794102002001638.
- Barrett, A., Kajamaa, A. and Johnston, J. (2020). How to be reflexive when conducting qualitative research. *The Clinical Teacher*, 17(1), 9–12. doi: 10.1111/tct.13133.
- Barry, C. A., Britten, N., Barber, N., Bradley, C., and Stevenson, F. (1999). Using reflexivity to optimize teamwork in qualitative research. *Qualitative Health Research*, 9(1), 26–44. doi: 10.1177/104973299129121677
- Belur, J. (2013). Status, gender and geography: Power negotiations in police research. *Qualitative Research*, 14(2), 184–200. doi: 10.1177/1468794112468474.
- Bourke, B. (2014). Positionality: Reflecting on the research process. *The Qualitative Report*, 19(33), 1–9. doi: 10.46743/2160-3715/2014.1026
- Bover, A. (2013). Reflexivity and positionality tools to promote theoretical-methodological congruency on commencing a qualitative study [Article in Spanish]. *Enfermería Clínica*, 23(1), 33–37. doi: 10.1016/j.enfcli.2012.11.007
- Britten, N. (1995). Qualitative interviews in medical research. *BMJ (Clinical Research Ed.)*, 311(6999), 251–253. doi: 10.1136/bmj.311.6999.251.
- Buckner, S. (2005). Taking the debate on reflexivity further. *Journal of Social Work Practice*, 19, 59–72. doi: 10.1080/02650530500071969
- Carolan, M. (2003). Reflexivity: A personal journey during data collection. *Nurse Researcher*, 10(3), 7–14. doi: 10.7748/nr2003.04.10.3.7.c5892
- Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory* (2nd ed.). London: SAGE Publications.
- Cohen, L., Manion, L. and Morrison, K. (2013). *Research methods in education* (7th ed.). London: Routledge.
- Darawsheh, W. (2014). Reflexivity in research: Promoting rigour, reliability and validity in qualitative research. *International Journal of Therapy and Rehabilitation*, 21(12), 560–68. doi: 10.12968/ijtr.2014.21.12.560.
- DeVault, M. L., and Gross, G. (2012). Feminist qualitative interviewing: Experience, talk, and knowledge. In S. N. Hesse-Biber (Ed.), *Handbook of feminist research: Theory and praxis*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Dowling, M. (2006). Approaches to reflexivity in qualitative research. *Nurse Researcher*, 13(3), 7–21. doi: 10.7748/nr2006.04.13.3.7.c5975.
- Dwyer, S. C., and Buckle, J. L. (2009). The space between: On being an insider-outsider in qualitative research. *International Journal of Qualitative Methods*, 8(1), 54–63. doi: 10.1177/160940690900800105

- Edwards, R. (1998). A critical examination of the use of interpreters in the qualitative research process. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 24(1), 197–208.
- England, K. V. L. (1994). Getting personal: Reflexivity, positionality, and feminist research. *The Professional Geographer*, 46(1), 80–89. doi: 10.1080/1369183X.1998.9976626
- Finlay, L. (2002). ‘Outing’ the researcher: The provenance, process, and practice of reflexivity. *Qualitative Health Research*, 12(4), 531–45. doi: 10.1177/104973202129120052.
- Freysteinson, W., Lewis, C., Sisk, A., Wuest, L., Deutsch, A., and Cesario, S. (2013). Investigator reflections: A final debriefing following emotionally sensitive mirror research. *Holistic Nurse Practice*, 2(3), 177–84. doi: 10.1097/HNP.0b013e31828a0968.
- Gadd, D. (2004). Making sense of interviewee–interviewer dynamics in narratives about violence in intimate relationships. *International Journal of Social Research Methodology*, 7(5), 383–401. doi: 10.1080/1364557092000055077.
- Gailey, J. A., and Prohaska, A. (2011). Power and gender negotiations during interviews with men about sex and sexually degrading practices. *Qualitative Research*, 11(4), 365–80. doi: 10.1177/1468794111404315.
- Glesne, C. (1999). *Becoming qualitative researchers: An introduction* (2nd ed.). Canada: Longman.: Don Mills, Ontario.
- Green, J., and Thorogood, N. (2004). *Qualitative methods for health research*. London: Sage Publications.
- Gunaratnam, Y. (2003). *Researching “race” and ethnicity: Methods, knowledge and power*. London: SAGE Publications.
- Hesse-Biber, S. N. (2004). Feminist approaches to in-depth interviewing. In S. N. Hesse-Biber and M. L. Yaiser (Eds.), *Feminist perspectives on social research*. Thousand Oaks, CA: Oxford University Press.
- Holloway, I., and Biley, F. C. (2011). Being a qualitative researcher. *Qualitative Health Research*, 21(7), 968–75. doi:10.1177/1049732310395607
- Houghton, C., Casey, D., Shaw, D., and Murphy, K. (2013). Rigour in qualitative case-study research. *Nurse Research*, 20(4), 12–17. doi: 10.7748/nr2013.03.20.4.12.e326.
- Hsiung, P. (2008). Teaching reflexivity in qualitative interviewing. *Teaching Sociology*, 36(3), 211–26. doi: 10.1177/0092055X0803600302
- Jamieson, M. K., Govaart, G. H., and Pownall, M. (2023). Reflexivity in quantitative research: A rationale and beginner’s guide. *Social and Personality Psychology Compass*, 17(4), 1–15. doi: 10.1111/spc3.12735.
- Kolb, S. M. (2012). Grounded theory and the constant comparative method: Valid research strategies for educators. *Journal of Emerging Trends in Educational Research and Policy Studies*, 3(1), 83–86. doi: <https://hdl.handle.net/10520/EJC135409>

- Koopman, W. J., Watling, C. J., and Ladonna, K. A. (2020). Autoethnography as a strategy for engaging in reflexivity. *Global Qualitative Nursing Research*, 7, 1-9. doi: 10.1177/2333393620970508
- Korteweg, A., and Yurdakul, G. (2009). Islam, gender, and immigrant integration: Boundary drawing in discourses on honour killing in the Netherlands and Germany. *Ethnic and Racial Studies*, 32(2), 218–238. doi: 10.1080/01419870802065218.
- Lazard, L., and McAvoy, J. (2020). Doing reflexivity in psychological research: What's the point? What's the practice? *Qualitative Research in Psychology*, 17(2), 159–177. Doi: 10.1080/14780887.2017.1400144
- Liamputtong, P. (2007). *Researching the vulnerable: A guide to sensitive research methods*. London & Thousands Oaks & New Delhi: SAGE Publications.
- Liamputtong, P. (2010). *Performing qualitative cross-cultural research*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Longhurst, R. (2010). Semi-structured groups and focus groups. In N. Clifford, S. French, and G. Valentin (Eds.), *Key methods in geography*. London: SAGE Publications.
- Marcus, G. E. (1994). What comes (just) after 'post'? The case of ethnography. In N. K. Denzin and Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research*. London: Sage Publications.
- Merriam, S. B., Johnson-Bailey, J., Lee, M.-Y., Kee, Y., Ntseane, G., and Muhamad, M. (2001). Power and positionality: Negotiating insider/outsider status within and across cultures. *International Journal of Lifelong Education*, 20(5), 405–16. doi: 10.1080/02601370120490.
- Mullings, B. (1999). Insider or outsider, both or neither: Some dilemmas of interviewing in a cross-cultural setting. *Geoforum*, 30(4), 337–50. doi: 10.1016/S0016-7185(99)00025-1.
- Olmos-Vega, F. M., Stalmeijer, R. E., Varpio, L., and Kahlke, R. (2023). A practical guide to reflexivity in qualitative research: AMEE Guide No. 149. *Medical Teacher*, 45(3), 241–51. doi: 10.1080/0142159X.2022.2057287.
- Opie, A. (1992). Qualitative research, appropriation of the 'other' and empowerment. *Feminist Review*, 40, 52–69. doi: 10.2307/1395277
- Patnaik, E. (2013). Reflexivity: Situating the researcher in qualitative research. *Humanities and Social Science Studies*, 2(2), 98–106. doi: 10.1080/0142159X.2022.2057287
- Pillow, W. (2003). Confession, catharsis, or cure? Rethinking the uses of reflexivity as methodological power in qualitative research. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 16(2), 175–96. doi: 10.1080/0951839032000060635.
- Probst, B. (2015). The eye regards itself: Benefits and challenges of reflexivity in qualitative social work research. *Social Work Research*, 39(1), 37–48. doi: 10.1093/swr/svu028.

- Russell, C., Touchard, D., and Porter, M. (2002). What's rapport got to do with it? The practical accomplishment of fieldwork relations between young female researchers and socially marginalised older men. *The Qualitative Report*, 7(1), 1–21. doi: 10.46743/2160-3715/2002.1989
- Russell, G. M., and Kelly, N. H. (2002). Research as interacting dialogic processes: Implications for reflexivity. *Forum: Qualitative Social Research*. Retrieved from <http://www.qualitative-research.net/fqs-texte/3-02/3-02russellkelly-e.htm>
- Smith, J. A. (1994). Towards reflexive practice: Engaging participants as co-researchers or co-analysts in psychological inquiry. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 4(4), 253–60. doi: 10.1002/casp.2450040405
- Song, M., and Parker, D. (1995). Commonality, difference and the dynamics of disclosure in in-depth interviewing. *Sociology*, 29(2), 241–56. doi: 0803973233.
- Thapar-Bjorkert, S., and Henry, M. (2007). Reassessing the research relationship: Location, position and power in fieldwork accounts. *International Journal of Social Research Methodology*, 7(5), 363–81. doi: 10.1080/1364557092000045294.
- Thornberg, R., and Charmaz, K. (2014). Grounded theory and theoretical coding. In *The SAGE handbook of qualitative data analysis* (pp. 153-170). London: SAGE Publications.
- Walsh, R. (2003). The methods of reflexivity. *Humanistic Psychologist*, 31(4), 51–66. doi: 10.1080/08873267.2003.9986934.
- Watt, D. (2015). On becoming a qualitative researcher: The value of reflexivity. *The Qualitative Report*, 12(1), 82–101. doi: 10.46743/2160-3715/2007.1645.
- Wilkinson, S. (1988). The role of reflexivity in feminist psychology. *Women's Studies International Forum*, 11(5), 493–502. doi: 10.1016/0277-5395(88)90024-6
- Willig, C. (2013). *Introducing qualitative research in psychology*. Berkshire, England: McGraw-Hill Education.
- Woodby, L. L., Williams, B. R., Wittich, A. R., and Burgio, K. L. (2011). Expanding the notion of researcher distress: The cumulative effects of coding. *Qualitative Health Research*, 21(6), 830–38. doi: 10.1177/1049732311402095.
- Zitomer, M., and Goodwin, D. (2014). Gauging the quality of qualitative research in adapted physical activity. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 31(3), 193–218. doi: 10.1123/apaq.2013-0084

Extended Abstract

Purpose

Studies related to the impact of reflexivity on the quality of qualitative research and how reflexivity can function as a strategy to enhance the reliability of research have been increasingly observed in international publications. Researchers attempting to address any of these issues have endeavored to provide practical and sufficient theoretical knowledge by drawing from real-life applications. Particularly, there is a lack of adequate studies in the Turkish literature regarding how researchers can utilize reflexivity to work with their subjectivities and obtain credible findings. To address this gap in the Turkish literature and to guide the better understanding and applicability of reflexivity, this article is structured under the following headings: (a) Objectives of reflexivity, (b) dimensions and applications of reflexivity, and (c) an example of reflexivity in hard-to-reach groups.

Design and Methodology

The research design involves a comprehensive literature review focusing on reflexivity and its implementation in qualitative studies aimed at enhancing validity and trustworthiness.

Findings

Before moving on to field research, researchers should engage in a constant critical interaction with their inner voices during literature review, as these inner dialogues will shape the formation of research questions. It is essential that a reflexive approach to literature review entails researchers being mindful of their own biases and assumptions and being ready to critically evaluate the sources of selected evidence. Therefore, attention should be paid to aspects such as which researchers are being quoted and which ones are deemed reliable. Researchers should strive to select the best and most appropriate existing evidence. Reflexivity enables researchers to be more thoughtful in approaching these complex issues, prompting them to pay attention to who, what, and how they select, and then cite as supporting evidence.

Reflexivity acknowledges the researcher's role not just as an external observer of a phenomenon but as a participant in the process of knowledge creation. In this context, reflective notes go beyond an internal thought or self-awareness process and also require an examination of the epistemological foundations of technical research skills such as interviewing. Some researchers describe reflexivity dimensions as follows: (1) Internal reflexivity, (2) methodological reflexivity, or reflexivity from a critical perspective, and (3) epistemological reflexivity. Similarly, Walsh (2003) evaluated reflexive practices in 4 interactive dimensions: (1) Personal, (2) interpersonal, (3) methodological, and (4) contextual. To make these processes as concrete and applicable as possible, researchers need to understand how each type of reflexivity may manifest in a research project and what questions they can ask themselves about each. Reflexivity enables understanding of the researcher's impact, embracing their subjective experience for effective reporting, and delving into the intricacies of decision-making in the research process. Walsh's typology helps structure reflective notes throughout the entire research process, allowing the reader to explore the practices and decisions shaping the study.

Research Limitations

The dimensions of reflexivity and how they will be applied according to the stages of research are explained in this article. These questions can be rearranged by researchers according to the characteristics of their research. In reflexivity studies, researchers can use these questions as a guide. Of course, these questions do not represent the adoption of a complete and comprehensive reflexivity approach in the research, but they help in initiating the process of thinking reflectively about the research.

Implications (Theoretical, Practical and Social)

This article, designed as a guide for early-career qualitative researchers, offers five key recommendations: (1) using sample questions as a guide for conducting reflexivity studies, (2) conducting reflexivity in collaborations in studies involving multiple authors, (3) allocating time for teams to discuss decisions and data together, (4) applying reflexivity in its four dimensions (personal, interpersonal, methodological, and contextual), and (5) embracing subjectivity and implementing reflexivity practices.

Originality/Value

This article focuses on the impact of reflexivity on researchers' identities and how it shapes the research process. Reflexivity involves examining how researchers' subjectivities and biases influence the research process and how their worldview affects the research. This process is concerned with how researchers shape the research process with their prior knowledge and beliefs. Reflexivity encourages thinking about the why and how of research while critically questioning its effectiveness, ethics, and value. Researchers need more information on how to work with their subjectivities using reflexivity.

Araştırmacı Katkısı: Zeynep TURHAN (%100).